

Ֆ ՇԱՄԻՐԱՄ

(Պատկեր)

Գիշերը հասնում էր:

Բնութիւնը ցերեկուայ աշխատանքից յետոյ քուն էր մտնում. ոչինչ չէր խանգարում նրա քաղցր նիւրհը. հանգիստ էր առնում քամին, որ երբեմն երբեմն միայն անցնելով երկար մուգ կանաչ սօսիկների միջով, շոյում էր նրանց թերթիկները, կռացնում էր նրանց սրածայր կատարները և իսկոյն կորչում, անհետանում էր լուռ ու մունջ տարածութեան մէջ. հանգիստ էին առնում թռչնիկները, վերջ տալով իրենց ուրախ, անհոգ երգերին. հանգիստ էր առնում նոյն իսկ առուակը, որի կարկաչը այդ ընդհանուր խորհրդաւոր լուսութեան մէջ դարձել էր աւելի մեղմ, աւելի ծոյլ...

Փերեզեայ երկնակամարում երևաց լուսնեակը և, ձգելով վրայից արծաթափայլ քօղը, սկսեց հանդարտ լողալ եթերի անհուն տարածութեան մէջ. լուսնի գալուստը ողջունեցին ոսկեայ աստղերը և ուրախ, ուրախ պզգզացին կապուտակում...

Անահիտի մեհեանի մարմարեոնեայ սանդուղքները սպիտակին էին տալիս լուսնի մեղմ փայլի տակ և իջնում էին ցած, մեծ գեղեցիկ պարտէզը, որի աւազոտ, դեղնագոյն ճեմելիքները անհետանում էին մութ խաւարի մէջ:

Լուռ էր պարտէզը և միայն շատրուանը թափում էր իւր խոշոր արծաթափայլ արցունքները տեղ տեղ բորբոսնած, կանաչած աւազանի մէջ:

Մեհեանի անկիւնի փոքրիկ պատուհանը լուսաւորուած էր. կամարակապ, տեղ տեղ ոսկեզօծ առաստաղից կախուած լապտերը սփռում էր իւր աղօտ, երերուն լոյսը և անուշահոտ ձէթի բուրմունքը տարածուել էր այդ փոքրիկ սենեկում, որ մեծ քրմապետի բնակարանն էր:

Լայն բազմոցի վերայ բազմած էր ինքը քրմապետը: Երկարահասակ, չոր ու ցամաք, մօտ 70 տարեկան այդ մարդը պատկանում էր այն անհատների թուին, որոնք նոյն իսկ առաջին անգամից խորը տպաւորութիւն են թողնում զխտողի վերայ. նրա լայն, կլորակ ճակատը վերջանում էր խիտ յօնքերով, որոնց տակ փայլում էին սուր թափանցիկ աչքեր. այդ աչքերի հայեացքը միշտ մելամաղձոտ, միշտ տխուր էր. հանդարտ նայում էին նոքա և դեղեցիկ փորագրած պատերին և յատակի գոյնզգոյն տաշուած քարերին և բազմոցի մօտ մորթու վերայ նստած օրիորդին, որը առած իւր գլուխը ձեռների մէջ խուկերպով հեկեկում էր:

Երևում էր, որ ծերունի քրմապետի գլխով անցել էր շատ բան. կեանքը իւր առօրեայ երևոյթներով, իւր կարճատև երջանկութիւններով և անվերջ կսկիծով լաւ ծանօթ էր նրան. ամեն ինչ փորձել էր՝ ծերունին և նրա լայն ճակատի խորը ներս ընկած խորշոմները կարող էին պատմել շատ անցքեր, շատ բաներ... Սենեկի լուսեղանի մէջ վերջին անգամ լսուեց օրիորդի խուկ խեղդուած հեծկտանքը և քրմապետը, վեր կենալով բազմոցից, բացեց գունաւոր ապակիներով զարդարած պատուհանը. լուսնի արծաթափայլ շերտերը թափուեցին ներս, ընկնելով օրիորդի վերայ, լուսաւորեցին նրա արտասուքներից թաց, մի քիչ ուռած սև աչքերը, նրա ճիշտ հայկական նուրբ գծագրած երեսը և մսալի կարմիր այդ ըոպէին պինդ սեղմուած շրթունքները:

—Վեր կաց, Մայի... ես այժմ գիտեմ ամեն ինչ... լսիր ինձ... անմահ աստուածները պարգևել են խեղճ մարդկութեանը մի մեծ, սքանչելի պարգև. դա սէրն է. նա բե-

րում է իւր հետ և երջանկութիւն և կսկիծ միանգամայն. այդպէս է և վարդը. գեղեցիկ ծաղիկը ունի և փշեր. ով կամենում է վայելել վարդի անուշահոտ բուրմուքը, նա շատ անգամ ծակոտում է իւր ձեռը և ցաւ է զգում, արտաքուստ առողջ մրգի մէջ շատ անգամ բոյն է դրած լինում որդը... և ով գլխէ, կարելի է ամենաբաղդաւոր երջանիկ սէրն անգամ տանջանք ու ցաւ է սիրողի համար...

Ծերունին տարաւ իւր սպիտակ երկար մատներով ձեռը ճակատին, տըրեց և, ձգելով ուսից երկար արեգարդ մազերի գանգուրները, շարունակեց.

— Դու սիրում ես, Մայի, և քո սէրը տանջում է քեզ, որովհետեւ փոխադարձ չէ այդ սէրը: Անմահ Աստղիկը վառել է միայն քո սիրտը և իւր նետով չէ վիրաւորել քո սիրեցեալի սիրտը...

— Ոչ... ոչ, սրբազան հայր, բացականչեց լալազին իշխանուհին, ոչ... ոչ... Արմէնը սիրում է...

— Ուրիշին... գիտեմ:

— Այո... Շամիրամին... և ես... ես, իշխանի դուստրս, այնքան անբաղդ եմ, որ իբր մուրացկան պիտի հայցեմ Արմէնից նրա սէրը և պիտի գողանամ Շամիրամից այդ սէրը... Դ՛հ, ես անգոր եմ, սրբազան հայր, և ահա, ծնկաչոք խնդրում եմ քեզանից օգնութիւն... դու կարող ես աղօթել անմահ աստուածներին և նրանք կդարձնեն Արմէնի սէրը Շամիրամից դէպի ինձ... օգնիր ինձ և ես խոստանում եմ զոհեր մատուցանել ամենակարող Անահիտին... ես կնուիրեմ նրան իմ ոսկեայ մանեակս... գիտե՞ս... այն որ հայրս բերեց Հրէաստանից... միայն օգնիր ինձ, օգնիր, աղաչում եմ քեզ...

— Վեր կաց, Մայի, անմահ աստուածների համար չըկայ ոչինչ անկարելի... եկ վաղը մեհեանը ու աղօթիր և հօր աստուածները կօգնեն քեզ...

Ծերունի քրմապետը կռացաւ, բարձրացրեց բարձի վերայից Մայի իշխանուհուն և երկուսը միասին դուրս եկան մեհեանից:

Արշալոյսը ծագում էր: Արևելքում հորիզոնը ծածկուել էր նրա առաջին մեղմ կարմիր շերտերով, որոնց մէջ տեղ տեղ երևում էր արդէն երկնականարի յստակ, ջինջ, ոսկեգօծ կապուտակը:

Մեհեանի մարմարիոնեայ սիւները ծառերի մուգ կանաչում աւելի էին սպիտակին տալիս և նրանց փաթաթւող խաղողի թերթիկների վերայ հազիւ նկատելի ցոլքով խաղում էին ծագող արևի առաջին, դեռ վախկոտ, երերուն ճառագայթները:

— Ես կըգամ, շնչաց Մային և, ծածկելով գլուխը սպիտակ թափանցիկ քօղով, մտաւ պարտէզի օձապտոյտ ճեմելիքներից մէկը:

Քրմապետը ոչինչ չ'պտտախնայեց. նա, թեւերը խաչած կրծքին, կանգնած էր ժամանակից սրուած մարմարոնեայ սանդուղքների վերայ և անթարթ նայում էր ծագող արևին:

Նրա դէմքի արտայայտութիւնը մտածող և ծանրակշիռ էր և նրա նեղ, չորացած, անարիւն շրթունքները շնչում էին առաւօտեան աղօթքի խօսքերը...

Եղեգնով և տուփերով ծածկուած դետի բարձրաւանդ ափը կազմում է Ա... լեռնաշղթայի եզերքը, որ, իջնելով ցած, վերջանում է փոքրիկ, կանաչազարդ զառիվայրով:

Այդ զառիվայրի փեշերից մի անգամից երևում է ամբողջ գետը իւր սառն արծաթեայ փայլով, մուգ կանաչ ափերով և օձապտոյտ հոսանքով:

Մի քանի նաւակներ կողքի ընկած են ափի աւազում և արևի ճառագայթների տակ սևին են տալիս իրենց շուռ եկած տախտակամածներով, նրանց ստուերում նրստած են ձկնորսները և կրակի վերայ, եռոտանիից կախ տուած ամանի մէջ պատրաստում են իրենց կիսօրեայ ճաշը:

Վայրի բաղերը լա՛յն տարածել են իրենց թևերը՝ օդի մէջ և, թռչելով գետի միւս ափը, իջնում են եղեգնի մէջ, իրենց բները:

Օդը անշարժ է և ողողուած գետի ջրի կազդուրիչ թարմութեամբ: Կիսօրեայ արևը շեշտակի ձգում է իւր ճառագայթները գետնին և ոսկեփայլ ցոլքերով անդադառնում է գետի ջրերում և պզպղուն փայլով խաղում է կանաչ եղեգնի սրածայր թերթիկների, շուռ ընկած նաւակների և ձկնորսների արևառ, քամուց սևացած, կոշտացած երեսների, նրանց ծակծկոտած շորերի ծուէնների վերայ: այդ շորերի տակից տեղ տեղ երևում են ձրկնորսների մազոտ, յաղթանդամ կուրծքերը, ամուր թիկունքները և երկաթեայ, կարծես ուռած մկանունքները:

Մարոյկի ծուխը կամաց, շեշտակի բարձրանում է վերև անշարժ օդում և նրա քուլաները երկար չեն ցրւում եթերի տարածութեան մէջ:

Հեռուից, գետի միւս ափից, լսվում է տխուր, սրբ-տաճմիկ երգի զլզլոցը. կարծես մէկը գանգատւում է անողոք բաղդից և այդ պարզ երգի մէջ պատմում է իւր չարչարանքը, կրած աղէտները, իւր սև օրերի սրտամաշ պատմութիւնը: Իբրև հակապատկեր դրան երեսխանների մի խումբ ուրախ, զուարթ լողանում է գետում և գոռում գոչիւնով թնդացնում է օդը. նրանցից մի քանիսը դուրս են գալիս ջրից, վազվզում են ափին և, խրուելով տաք աւազի մէջ, դէմ են տալիս արևի այրող ճառագայթներին իրենց մերկ, թաց մէջքերը և թիկունքները:

Փայտատները կարճ թաց շապիկները հագերին, մերկ, ցեխոտած ոտներով դուրս են բերում, հանում են ջրից անտաշ գերաններ, հաստ տախտակներ և, հեալով, երկաթեայ շղթաները ուսերին, քարշում, տանում են վերև:

— «Հայ—հիւյ», լսւում են անդադար նրանց խոսքի աղաղակները:

— «Հայ—հիւյ, կրկնում է խուլ արձագանքը:

Փայտատների մէջքերը աւելի և աւելի կռանում են, քրտինքը ծածկում է նրանց կիսամերկ մարմինը, ձեռքերի մկանունքները ուռչում են, երկաթեայ շղթան համարեա խրւում է նրանց արևառ ուսերի մսի մէջ և ծանր գերանները շարժւում են վերջապէս տեղից:

— «Հայ—հոլ», լսւում է այդ լծի տակ տնքող մարդկանց աղաղակը:

— «Հայ—հոլ» կրկնում է տխուր արձագանքը...

Զառիվայրի ստորոտին երկու մեծ կռացած նոճիների տակ նստած է Շամիրամը. նրա թուխ երեսի գծագրութիւնը նուրբ է և գեղեցիկ. բարակ աղեղնաձև յօնքերի տակից նայում են երկու խոշոր սև աչքեր երկար խիտ արտևանունքներով. արծուի քթի նեղ ռնգները անդադար շարժւում են և ցոյց են տալիս օրիորդի հոգու ալէկոծութիւնը. փոքրիկ բերանի նեղ շրթունքների ծալքերում հազիւ հազ նկատւում են կնճիռները. խօսելիս նա ցոյց է տալիս իւր սպիտակ մարգարտաշար ատամները. նրա ուսերին ցրիւ են եկել սև ծամերը և օղակաձև գանգուրներով պատել են նրա երկար փղոսկրեայ վիզը:

Նրա կողքին յենուած սօսենու բորբոսնած թփին կանգնած է Արմէնը. նրա արևառ երեսի խիտ յօնքերի տակից փայլող մի ներքին, սուր կրակով աչքերը, նրա ջղային շարժումները ակներև ցոյց են տալիս, որ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը և ծանրակշիռ է և մօտ է երկու խօսակիցների սրտերին:

Երիտասարդը հանել է սաղաւարտը գլխից և անխնայ արորում է նրա վերայի սպիտակ երկար փետուրները:

— Ինչու ես ուրանում... Մային քեզ սիրում է... ոհ, ես գիտեմ այդ... ինձ ամէն ինչ պատմեց վհուկ Սաթին... նա ջրի մէջ ցոյց տուեց քո և Մայիի պատկերը... այո... նա սիրում է քեզ և դու վերջին ժամանակներս փախչում ես ինձնից...

— Երդւում եմ անմահ աստուածներով, սկսեց Արմէնը, դնելով ձեռը կրծքին...

— Ոչ... ոչ... մի ստիր և ունայն, իզուր մի երդուիր աստուածների անունով.. առաջ դու միշտ որոնում էիր ինձ, ցանկանում էիր տեսնել ինձ, գալիս էիր մեհեանները մեծ տօներին, յաճախում էիր մեր պարերը, իսկ վերջերս.. դու.. դու փախչում ես ինձնից... քո սէրը սառել է.. ինչո՞ւ.. առա, Արմէն... ինչո՞ւ...

Այդ «ինչու»ն այնքան պարզ էր և միանգամայն այնքան սրտառու, որ Արմէնը մի սուր ցաւ զգաց ամբողջ մարմնում, ցնցուեց և, առնելով Շամիրամի փոքրիկ, փափուկ ձեռները իւր կոշտացած ձեռների մէջ, արտասանեց վրդովուած ձայնով.

— Լսիր, իմ աստղիկս.. ես երբէք դադարած չեմ քեզ սիրելուց... երբէք մի ուրիշ աղջկայ պատկերը և գեղեցկութիւնը չէ հրապուրել ինձ.. ես քոնն եմ, Շամիրամ, քոնն եմ վաղուց, բայց...

Եւ նրա ձայնը յանկարծ կտրուեց.

— Բայց... ինչ է պատահել... ասա... ասա ինձ, ստիպում էր Շամիրամը, նայելով ուղղակի Արմէնի աչքերին.

— Ինձ հարկադրում են դառնալ ուրիշի ամուսինը, շնչաց երիտասարդը ըռպէական լուութիւնից յետոյ:

— Հարկադրում ե՞ն... հա.. հա.. հա.. լսուեց Շամիրամի ջղային ծիծաղը, հարկադրում ե՞ն... և ով կարող է հարկադրել քեզ, հարիւրապետիդ...

— Մեծ քրմապետը...

Անախորժ ծանր լուութիւնը տիրեց նոճիների տակ. Շամիրամը լուռ էր. նա լայն բացած, շաշ աչքերով նայում էր Արմէնին. նրա երեսի գոյնը դնացել էր: սարսուռը անցնում էր նրա մարմնով և նեղ շրթունքները ցնցողաբար դողում էին.

— Մեծ քրմապետը, շնչաց նա վերջապէս և, թողնելով Արմէնի ձեռը, կռացած նստաւ խոտերի մէջ:

— Բայց ես կմնամ քեզ հաւատարիմ, իմ նազելիս, արտասանեց Արմէնը և կամեցաւ սեղմել Շամիրամի գլուխը իւր կրծքին, հաւատա... ինձ..

— Ոչ... ոչ, հազիւ լսելի ձայնով արտասանեց Շամիրամը... քրմապետը... այո... նա... միայն նա... կարող է:

Եւ այդ ըրպէին նա արձակեց մի այնպիսի սուր ճիչ, որ գետի ափում մինչև անգամ լսեցին այդ աղիւղորմ, այդ մաշուած, տանջուած սրտում կուտակուած զայրոյթի, յուսահատութեան և անզօրութեան պոռթկումը. գետից փչեց քամին. նա հետզհետէ սաստկանում էր հօրիզոնը սկսեց մթնել. սև արճճային ամպերը կուտակուեցին Ա... լեռնաշղթայի գագաթին. մօտակայ ծառերի խըշշոցը խառնուում էր ամպերի խուլ որոտման հետ. անձրևի խոշոր կաթիլները ընկան վաղուց ծարաւած հողի վերայ. երկու ազուաններ տխուր կռաւելով թռան անցան նոճիներով վրայով...

— Մարեց իմ արևը... Գրողը տանում է ինձ, կարողացաւ միայն պինդ սեղմած ատամների միջից արտասանել Շամիրամը և ուշաթափ փռուեցաւ թաց խոտերի վերայ...

Վարդավառի տօնն էր:

Անահիտի, այդ պտղաբերութեան, երկրագործութեան հզօր աստուածուհու մեծ տօնը:

Կռապաշտ Հայաստանը քանի օր առաջ արդէն պատրաստութիւն էր տեսնում այդ նուիրական օրուայ համար. ջերմեռանդ ժողովուրդը մանաւանդ այս տարի կամենում էր կարելւոյն չափ փառաւոր և չքեղ դարձնել Վարդավառի օրը: Հզօր Անահիտը բարկացել էր ժողովրդի վերայ և ի նշան իւր ցասման կապել էր անձրևը. դաշտերը, հովիտները դեղնել, չորացել էին, չոր ու ցամաք հողը ճեղքուել էր, տեղ տեղ բացուել և կարծես ցոյց էր տալիս իւր վէրքերը, իւր ցաւը. հունձն ու կալը չկարողացան տալ անգամ ցորենի սերմացուն. քաղցը իւր սոսկալի հետեանքներով սպառնում էր մօտ ապագայում խեղճ ժողովրդին. երկնքում երևացին չարագուշակ նշաններ և խելքը կորցրած ժողովուրդը թափում էր իւր վեր-

ջին ճիգը և աշխատում էր զոհերով, նուիրատուութեամբ և աղօթքով Անահիտի սիրտը առնել, իջեցնել նրա բարկութիւնը և զայրոյթը:

Թառնիճաղանճ ամբոխը վաղ առաւօտեան հաւաքուել էր Անահիտի մեհեանը և տեղի սակաւութեան պատճառով լցուել էր պարտիզի ճեմելիքներում, խոնուել էր աւազանի մօտ, բռնել էր ըուր նստարանները և պարապ տեղերը:

Մեծ քրմապետը քրմերի հետ միասին, այսօր պիտի հանէր մեհեանից աստուածուհու անդրին և թափօրով պիտի բերէր պարտիզի գլխաւոր մուտքի մօտ և այնտեղ, բացօթեայ պիտի կատարուէր ընդհանուր մաղթանքը: Ժողովուրդը անհամբեր սպասում էր թափօրի երեւալուն: Ամենքի ձեռին կային սղիտակ և կարմիր, վարդերից հիւսուած պսակներ, փունջեր. նրանցով ժողովուրդը պիտի զարդարէր Անահիտին:

— Կրկին անամպ է երկինքը, դարձաւ ժողովրդից մէկը իւր դրացիին... Կրկին երեւի անձրևի երես տեսնելու չենք..

— Հօր է մեծ և անմահ Անահիտը և եթէ կամենայ այս րոպէիս ծովեր կթափէ Հայաստանի խանձուած դաշտերը, պառասխանեց դրացին և նայեց երկնքին:

— Ում արդեօք կտայ այսօր քրմապետը պսակը և ով կոյսերից կդառնայ Անահիտի քրմուհին, հարցրեց մի նորահաս օրիորդ իւր ընկերուհուց:

— Այդ սրբազան գաղտնիք է և յայտնի է միայն մեծ քրմապետին, պատասխանեց ընկերուհին:

— Ես գոնէ չէի կամենալ արժանանալ այդ փառքին, ծիծաղով նկատեց օրիորդը, մնալ միշտ կոյս և ամբողջ կեանքը անցկացնել մեհեանի չորս պատերի մէջ... ոչ... ոչ...

— Իհարկէ... ով կկամենայ... կեանքը այնքան գեղեցիկ է և հրապուրիչ... պէտք է ապրել և լիովին վայել կեանքի բարիքները, նկատեց ընկերուհին և նրա Լաջբերը սկսեցին աւելի ևս ցուլալ:

— Այս կտորը որտեղից առա՞նք, հարցնում էր մի միջահասակ կին, դիտելով իւր հարեանի թաւշեայ շղարշը:

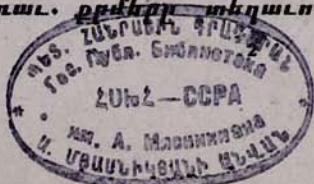
— Հրէայ վաճառականից... նա բերել էր և թանկագին օղեր, բայց ամուսինս չառաւ, դժգոհ ձայնով պատասխանեց հարուստ, շքեղ հագնուած կինը:

— Թափո՞րը... Թափո՞րը, լսուեց այդ ըոպէին ամեն կողմից:

Մի ակնթարթում խորին լռութիւնը տիրեց ամենուրեք. ջերմեռանդ ամբոխը, զլխաբաց, ծնկաչոք, անթարթ նայում էր այն կողմը, ուր սպիտակ հագնուած քրմերի ուսերին մեղմ տատանւում էր Անահիտի ոսկեզօծ անդրին. հազարաւոր աչքեր մեխուել էին այդ փոքրիկ ոսկեզօծ անդրիին, հազարաւոր ձեռներ ջերմեռանդ տարածուել էին դէպի նա, որից կախուճում ունէր ժողովրդի կեանքը, նրա չարն ու բարին, նրա ապրուստը. հազարաւոր շրթունքներ արտասանում էին աղօթքի և պաղատանքի կցկտուր խօսքերը. իսկ նա, այդ փոքրիկ ոսկեզօծ անդրին, խոժոռ դէմքով, դանդաղ շարունակում էր իւր փառաւոր ուղին և մեղմ օրօրւում էր երիտասարդ քրմերի ուսերի վերայ. արևի ճառագայթները ընկնում էին Անահիտի ոսկի անդրիի վերայ և վերջինը ցոլում էր պսպղուն, փայլուն ցոլքերով. այդ ցոլքը, տատանուելով այս ու այն կողմը կարծես մեծանում էր, փռւում էր շուրջ, ողողում էր ծնկաչոք աղօթող ժողովուրդը, ամբողջ պարտէզը, մօտակայ դաշտերը, արար աշխարհը... Եւ ամեն մէկը բազկատարած ամբոխից կարծես հաղորդակից էր լինում այդ սրբազան ցոլքին, այդ ահաւոր հրաշքին, որ ահա ակներև կատարւում է ժողովրդի աչքերի առաջ. ջերմեռանդ ութեամբ լցուած սրտերը մի ինչ որ կրօնական զառանցանքի մէջ պայթեցին և օդը թնդաց բերկրալից աղաղակներով...

Իսկ ոսկեզօծ անդրին, մեղմ օրօրուելով, շարունակում էր իւր ուղին...

Թափորը վերջապէս կանգ առաւ. քրմերը տեղաւոր

րեցին անդրին մի բարձր քարտաշ խորանի վերայ, որի առաջ ռսկեայ եռոտանիներում վառուում էր անշէջ կրակը. հոռաւէտ փոշու ծուկը թանձր քուլաներով բարձրանում էր վերև անշարժ օդի մէջ և կարծես թափանցիկ շղարշով պատում էր Անահիտի խոժոռ, լուրջ, անքննին գէմքը:

Հեռուից լսուեց քրմերի և քրմուհիների սրբազան երգերի մեղեդին: Ժողովուրդը գետին խոնարհուեց և ամենքը մեծ քրմապետից ջոկ ծածկեցին իրենց գլուխները:

Կատարւում էր ամենախորհրդաւոր արարողութիւնը և մահկանացուն իրաւունք չունէր տեսնել այդ բոլորին Անահիտի սրբազան գէմքը և իւր շնչով պղծել անարատ անշէջ կրակը:

Հզօր աստուածուհին ընտրում էր իրեն քրմուհի և պիտի յայտնէր նրա անունը քրմապետին:

Երկար տիրեց այդ խորհրդաւոր լուսթիւնը. բոլորները դարձան ժամեր:

Սրբազան երգը դադարեց:

— Անմահ աստուածուհին ընտրեց իրեն քրմուհի, լսուեց քրմապետի դողդոջուն ձայնը, եկ առաջ, Շամիրամ, դուստր Արայի և այս պսակով զարդարիր մեծ աստուածուհու արձանը...

— Շամիրամ... Շամիրամ, խուլ կերպով տարածուեց ամբոխի մէջ և առաջ եկաւ գլխիկոր Շամիրամը. մեռելային սպիտակութիւնը ծածկել էր նրա երեսը. լայն բացուած աչքերով նա նայեց իւր շուրջը, կամենալով կարծես գտնել, տեսնել այդ գետին խոնարհուած ամոխի մէջ մէկին, որ կարողանար օգնել նրան. բայց ամբողջ անշարժ էր և լուռ. դողջուն, անհաստատ քայլերով մօտեցաւ Շամիրամը քրմապետին, մեքենայաբար առաւ նրա ձեռից սպիտակ վարդերից հիւսուած պսակը և նոյնպէս գլխիկոր մօտեցաւ խորանին:

Արևի ճառագայթները ուղղակի զարկում էին արձանի

երեսին և անտանելի էր նայել այդ ոսկու փայլին, այդ ամենուրեք սփռուող ցոլքին:

Շամիրամը բարձրացրեց իւր գլուխը. ոսկի, երերուն փայլը մի ըոպէ հարկադրեց նրան փակել իւր աչքերը:

Անցաւ մի քանի ըոպէ:

Շամիրամը բացեց իւր աչքերը և ուղղակի նայեց Անահիտի երեսին:

Աստուածունհին կարծես կենդանացել էր:

Շամիրամը տեսաւ, ակնյայտնի տեսաւ, ինչպէս անդրիի նեղ շրթունքները շարժուեցին և ծռուեցին ջր-դաձգական շարժումներից:

Անդրին, անշունչ անդրին ժպտում էր մի կծու հեգ-նական ժպտով...

Մի սուր ցաւ զգաց Շամիրամը իւր կրծքում, անօգ-նական նայեց նա մթնող աչքերով իւր շուրջը, նայեց գե-տին տարածուած ամբոխին և, տանելով իւր սառն ձեռը սրտին, ցնցուեց ամբողջ մարմնով և փռուեց գետին...

Նրա անշունչ դիակի մօտ ընկած էին թառամած վարդերը...

Գ. Զուլաք

1906

Ն. Նախիջևան: